

Giá trị nhân văn của nghi thức "đặt bát hội"

ISSN: 2734-9195 16:45 23/02/2026

Tăng nương nhờ vật thực của phật tử để nuôi dưỡng thân mạng, trong khi phật tử lại nương nhờ hình ảnh của Tăng để nuôi dưỡng đời sống tâm linh của mình.

Tác giả: **Đờ Ni**

1. 1. Dẫn nhập: Khất thực - Hạnh nguyện của bậc Sa môn

Trong dòng chảy văn hóa tâm linh phong phú và đa dạng của người Khmer Nam Bộ, hình ảnh chư Tăng đắp y vàng, ôm bình bát bước đi khoan thai trong sương sớm từ lâu đã trở thành một biểu tượng đẹp đẽ của sự bình an và thoát tục. Nghi thức này, trong tiếng Pali được gọi là Pindapata, không đơn thuần chỉ là một phương tiện để nuôi sống thân mạng của người tu hành trong đời sống hàng ngày.

Sâu xa hơn, nó còn hàm chứa những giá trị triết học vô cùng sâu sắc về hạnh buông xả, sự xả ly và tính tương tác mật thiết giữa Đạo và Đời. Bài viết này, thông qua quá trình khảo sát thực tế sinh động tại các chùa Khmer ở Cà Mau, sẽ đi vào phân tích ý nghĩa nhiều mặt của nghi thức khất thực truyền thống. Đồng thời, bài viết cũng sẽ làm rõ sự chuyển mình linh hoạt của nghi thức này trước những biến đổi to lớn của đời sống xã hội hiện đại ngày nay.

2. 2. "Đối thoại không lời": Giá trị hoằng pháp và giáo dục của khất thực

Về mặt hình thức bên ngoài, khất thực có thể được nhìn nhận như là một hành động xin ăn thường tình. Tuy nhiên, xét trong chiều sâu của **Phật giáo Nam tông**, đây thực sự là một pháp tu quan trọng. Cần phải hiểu rằng, chư Tăng đi khất thực không phải xuất phát từ lý do nghèo đói, mà chính là họ đang thực

hành hạnh "xả ly" đối với vật chất và tạo cơ hội để gieo duyên lành cho chúng sinh.

Chính vì vậy, nghi thức này mang một ý nghĩa giáo dục và hoằng pháp vô cùng thâm thúy và tế nhị. Có thể xem đây là một cuộc "đối thoại không lời" diễn ra giữa người xuất gia và người tại gia. Khi một vị sư ôm bát đi vào các phum sóc, họ hoàn toàn không rao giảng bằng lời nói, cũng không sử dụng bất kỳ văn bản nào. Thay vào đó, họ giảng pháp bằng chính "*Thân giáo*", tức là thông qua sự trang nghiêm, điềm tĩnh của chính thân thể mình.

Thay vì thụ động chờ đợi phật tử đến chùa, thông qua nghi thức khát thực, chư Tăng đã chủ động "*mang Phật pháp vào đời*", len lỏi vào từng ngõ ngách của đời sống thường nhật để tiếp cận đông đảo công chúng. Đây có thể xem là một phương thức truyền thông Phật giáo hết sức trực quan, sinh động và đầy sức thuyết phục mà không cần phải sử dụng đến bất kỳ bằng rôn, khẩu hiệu hay lời hô hào ồn ào nào. Giữa dòng đời hối hả và tất bật, hình ảnh vị sư với đôi mắt nhìn xuống, bước chân chính niệm, khoan thai chính là bài pháp sống động và chân thực nhất về sự tĩnh lặng trong tâm hồn.

Đoàn sư đắp y vàng đi chân trần, ôm bát đen đi khát thực. Sương sớm, nắng vàng xuyên qua hàng thốt nốt phum sóc Khmer bình yên.

3. Ý nghĩa xã hội: Ruộng phước và sự cân bằng

Đối với cộng đồng người Khmer, giá trị của nghi thức này còn thể hiện rõ nét ở khía cạnh xã hội. Đặc biệt là đối với những người lao động, vì áp lực mưu sinh bận rộn nên không thể thường xuyên đến nơi thờ tự, thì hình ảnh vị sư khát thực xuất hiện ngay trước cửa nhà chính là cơ hội thuận lợi nhất để họ có thể thực

hành hạnh bố thí.

Khi người dân thành tâm đặt một muống cơm hay một gói bánh vào bát của chư Tăng, họ không chỉ đơn thuần là đang san sẻ vật chất. Quan trọng hơn, đó là cơ hội để họ thực tập "xả bỏ lòng tham" của bản thân và gieo trồng phước báu cho chính mình và gia đình. Mối quan hệ cho và nhận này tuyệt đối không phải là quan hệ "ban ơn - chịu ơn" theo nghĩa thế tục thông thường. Đó là sự nương tựa lẫn nhau đầy tính nhân văn: Tăng nương nhờ vật thực của Phật tử để nuôi dưỡng thân mạng, trong khi Phật tử lại nương nhờ hình ảnh của Tăng để nuôi dưỡng đời sống tâm linh của mình.

Không khí lễ hội ngày Tết. Hàng trăm vị sư xếp hàng dài ôm bát.

Đông đảo Phật tử mặc đồ truyền thống xếp hàng dâng thực phẩm bên ngôi chính điện có kiến trúc chùa vàng son lộng lẫy.

4. Sự chuyển mình trong bối cảnh hiện đại: Từ khất thực hàng ngày đến "Đặt bát hội"

Tuy nhiên, quy luật vô thường cũng chi phối mạnh mẽ đến các hình thái sinh hoạt tôn giáo. Trước guồng quay hối hả và gấp gáp của xã hội hiện đại, cùng với những sự thay đổi lớn về hạ tầng giao thông và đặc thù sinh hoạt mới, hình ảnh từng đoàn sư đi khất thực mỗi sáng đã dần trở nên thưa vắng hơn trước. Bên cạnh đó, số lượng chư Tăng tại các chùa ngày càng ít đi, cộng thêm áp lực công việc ngày càng tăng của cư sĩ tại gia, đã khiến cho việc duy trì nghi thức khất thực hàng ngày gặp phải nhiều trở ngại trong thực tế.

Đứng trước thực trạng đó, để gìn giữ được nét đẹp văn hóa cổ truyền này và đáp ứng nhu cầu tâm linh chính đáng của cộng đồng, Phật giáo Nam tông

Khmer đã có sự uyển chuyển và linh hoạt trong phương thức tổ chức. Nhiều ngôi chùa hiện nay đã chuyển sang hình thức tổ chức "*Đặt bát hội*" với quy mô lớn. Những buổi lễ này thường quy tụ từ hàng chục đến hàng trăm vị sư và được tổ chức vào các dịp lễ quan trọng trong năm. Sự thay đổi này là minh chứng sống động cho tinh thần "*tùy duyên bất biến*" của Phật giáo – hình thức tổ chức có thể thay đổi để phù hợp với hoàn cảnh thời đại, nhưng bản chất cốt lõi và ý nghĩa thiêng liêng của nghi thức thì vẫn được bảo tồn nguyên vẹn.

Cận ảnh đồng bào phật tử Khmer người Khmer kính cẩn đặt muống cơm trắng vào bát sư.

5. 5. Thực tiễn tại Cà Mau: Hơi thở mùa xuân và bản sắc tộc người

Tại địa bàn tỉnh Cà Mau, nét đẹp văn hóa truyền thống này bừng sáng rực rỡ nhất là vào dịp **Tết Nguyên Đán** cổ truyền. Qua khảo sát thực tế tại các ngôi chùa lớn và uy tín như chùa Monivongsa Bopharam (tọa lạc tại Phường An Xuyên) hay chùa Rạch Giồng (tại xã Hồ Thị Kỷ), có thể thấy lễ đặt bát hội luôn được các chùa tổ chức vô cùng trang nghiêm và long trọng.

Tết là thời điểm thiêng liêng, là lúc những người con đồng bào Khmer đi làm ăn xa xứ trở về quê hương để đoàn tụ cùng gia đình. Họ tìm đến chùa vào dịp này, không chỉ đơn giản là để cầu nguyện những điều tốt lành, mà sâu xa hơn còn là để tìm lại hình bóng thân thương của văn hóa dân tộc mình, tìm về cội nguồn tâm linh.

Trong không khí phấn khởi của mùa xuân mới, dòng người xếp hàng một cách trang nghiêm, trên tay dâng những phẩm vật thực với lòng thành kính tột độ để đặt vào bát của chư Tăng. Hình ảnh hàng trăm chiếc y vàng rực rỡ nối đuôi nhau như một dòng sông lấp lánh chảy qua sân chùa đã mang theo biết bao niềm tin và hy vọng của cả một cộng đồng.

Người dân Khmer tin tưởng sâu sắc rằng, việc gieo chút phước lành đầu năm thông qua bát cơm, gói bánh dâng lên chư Tăng sẽ giúp cho công việc làm ăn của họ được hanh thông, gia đạo được bình an và gặp nhiều may mắn trong suốt cả năm mới.

6. 6. Kết luận

Có thể khẳng định rằng, nghi thức khất thực, dù là những bước chân đơn lẻ trên đường làng xưa cũ hay là trong buổi lễ đặt bát hội quy mô lớn ngày nay, thì vẫn vẹn nguyên những giá trị nhân văn cao cả của nó. Nghi thức này không chỉ liên tục nhắc nhở con người về bài học của sự sẻ chia, về lòng biết ơn sâu sắc và sự khiêm cung cần thiết trong cuộc sống.

Ngoài ra, nó còn đóng vai trò như là một sợi dây vô hình nhưng vô cùng bền chặt, kết nối các thế hệ người Khmer với cội nguồn tổ tiên và với đạo pháp thiêng liêng.

Giữa biết bao bận bịu lo toan của cuộc sống thường nhật, khoảnh khắc con người cúi đầu thành kính dâng bát chính là lúc tâm hồn họ tìm thấy sự tĩnh lặng quý giá. Đó thực sự là một trạm dừng chân bình yên để mỗi người tái tạo năng lượng cho một hành trình sống hướng thiện phía trước.

Tác giả: **Đờ Ni**